

گزارش «همایش تنقیح قوانین و مقررات؛ ضرورت‌ها و

چشم‌اندازها»*

در يك جمع‌بندي كلي مي‌توان اهداف، ضرورت‌ها، چشم‌اندازها و نتایج برگزاري اين همایش را با عناوين ذیل خلاصه نمود:

اهداف همایش

- همایش تنقیح قوانین و مقررات در پی ارائه پاسخ به پرسش‌های ذیل بوده است:
- مبانی نظری ضرورت‌ها و اهداف تدوین و تنقیح قوانین و مقررات در کشور چیست؟
- ماهیت تنقیح قوانین و مقررات چیست؟
- تنقیح قوانین و مقررات در ایران با چه آسیب‌هایی مواجه است و چه راهکارهایی برای رفع این آسیب‌ها می‌توان ارائه کرد؟
- علل ایجاد تورم قوانین و موانع موجود بر سر راه تنقیح قوانین و مقررات در ایران چیست و چگونه می‌توان بر این موانع فائق شد؟
- وضعیت نظام‌های حقوقی دیگر در خصوص تنقیح قوانین و مقررات به چه صورت است و چگونه می‌توان از تجربه سایر کشورها در این زمینه استفاده کرد؟
- جایگاه سازمانی تنقیح قوانین و مقررات در کشور به چه صورتی است و چگونه باید باشد؟ آیا ایجاد سازمان مستقل با اختیارات موسع که زیر نظر دو یا سه قوه اداره شود،

این همایش در مرداد ماه ۱۳۸۶ در محل سالن اجلاس سران برگزار شد.

امری ضروری است؟ در صورتی که ایجاد سازمانی مستقل ضروری نیست، آیا بایستی یکی از نهادهای موجود ابقا شود؟ در این صورت آیا این سازمان بایستی تحت نظارت ریاست قوه مجریه باشد یا سازمانی جدید زیر نظر قوای دیگر؟
- نقاط قوت و ضعف طرح يك فوریتی «تدوین و تنقیح قوانین و مقررات» چیست؟

آسیب‌شناسی نظام حقوقی ایران در خصوص موضوع تورم قوانین و تنقیح قوانین و مقررات

بی‌شک قوه قانون‌گذاری در ایران بنا به دلایل متعدد یکی از فعالترین قوای قانون‌گذاری محسوب می‌گردد. به همین دلیل نظام حقوقی ایران با انباشت قوانین روبروست. سخنرانان حاضر در همایش بر نیاز کشور به تنقیح قوانین و مقررات متفق‌القول می‌باشند. دلایلی که موجبات تورم قوانین در ایران را فراهم آورده‌اند به قرار زیر است:

- وجود مراجع متعدد ایجاد مصوبه که به موازات مجلس شورای اسلامی عملاً ایجادکننده حق و تکلیف می‌باشند و بعضاً ارتباط آنها با مصوبات مجلس شورای اسلامی مشخص نیست، مانند جمع تشخیص مصلحت نظام و شورای عالی امنیت ملی.

- فقدان اصول و قواعد شکلی و ماهوی راجع به وضع (قواعدی برای کنترل ورودی‌های نظام حقوقی)، اجرا و تفسیر قانون یا در صورت وجود چنین قواعدی، عدم جمع بندی و طبقه‌بندی آنها.

- آسیب‌ها و معایبی که در طبقه‌بندی قوانین وجود دارد.

- آسیب‌های ناشی از تعیین روابط بین قوانین
- تراکم حجم قوانین (که به دنبال ضابطه‌مند ساختن تمامی حیطه‌های اجتماعی دخالت مراجع مختلف قانون‌گذاری را در این امر موجب می‌شود.)

مفاهیم و برداشتهای مختلف از تنقیح قوانین و مقررات

برداشتهای مختلفی از تنقیح قوانین و مقررات در این همایش شد که آنها را می‌توان تحت دو عنوان کلی طبقه بندی نمود:

الف) تنقیح قوانین به مثابه تدوین شناسنامه قوانین و مشخصات علمی آنها

در این برداشت، شناسنامه قوانین بایستی حاوی اطلاعات راجع به کل روند تصویب قانون باشد. بر این اساس، اطلاعات مربوط به آغاز شکل‌گیری لایحه، مراحل تصمیم‌گیری بعدی از قبیل بحث در کمیسیون‌های مربوط و صحن علنی مجلس، تاریخ تصویب، ابلاغ و تغییر و تحولات بعدی از قبیل حذف، ابطال، اصلاح و غیره باید در شناسنامه درج گردد. برداشت دیگری را که جمع‌آوری قوانین و تشخیص ارتباط موضوعی بین آنها بدون دخل و تصرف در محتوا و شکل آنها را تنقیح قوانین می‌داند نیز می‌توان ذیل برداشت کلی تدوین شناسنامه قوانین قرار داد.

ب) تنقیح به مثابه تدوین (Codification)

این مفهوم از تنقیح، برداشت خاصی از آن ارائه می‌دهد. در نظر طرفداران این برداشت، تنقیح قوانین و مقررات به معنای گردآوری و تدوین قوانین و مقررات مربوط به یک رشته یا موضوع خاص از حقوق بنا بر نظم منطقی و فهرست‌های لازم و با تعیین مقررات مغایر و متعارض و ناسخ و منسوخ در یک مجموعه است. در نظر طرفداران این برداشت از تنقیح به منظور تنقیح قوانین بایستی متوسل به تدوین شد.

تدوین قوانین به شیوه‌های مختلف صورت می‌گیرد؛ دو روش عمده در تدوین قوانین وجود دارد:

۱. گردآوری کلیه مقررات لازم‌الاجرای کشور در یک یا چند مجموعه بدون تفکیک رشته‌های

مختلف حقوقی.

۲. گردآوری قوانین و مقررات و تهیه مجموعه‌های قانونی جامع که هدف آنها بیان منظم قواعد راجع به رشته خاصی از حقوق است. ذکر این نکته لازم است که طبقه‌بندی‌های مختلفی در نظام تنقیح قوانین وجود دارد، مانند طبقه‌بندی سازمانی، موضوعی، ریشه‌ای (بر مبنای منشأ و مرجع قانون‌گذاری) و زمانی؛ در این میان طبقه‌بندی موضوعی مناسبترین نوع طبقه‌بندی قوانین هم به لحاظ فنی و هم به لحاظ ماهوی است.

مضرات تورم قوانین در ایران

مضرات تورم قوانین در ایران را در عناوین ذیل می‌توان خلاصه نمود:

- اطلاع‌اندازی و کندشدن کار دادگاه‌ها و ایجاد اختلال در اجرای عدالت در محاکم و سایر مراجع اداری به دلیل تفاوت نظرها آرای مستند به قوانین.
- متزلزل شدن استحکام تصمیمات قضائی.
- ایجاد اختلال در امر آموزش حقوقی چه در دانشگاه‌ها و چه در دستگاه‌ها.
- ایجاد گریزگاه‌های قانونی.

- آثار و فواید تنقیح قوانین و مقررات

فواید این پدیده بر شهروندان، مجریان، قانون‌گذاران و نظام قضائی و تأثیر آن بر امنیت قضائی و حقوقی کشور آشکار است. نظام اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور زمانی شکل می‌گیرد که امنیت حقوقی و قضائی برقرار شود و یکی از روش‌های ایجاد چنین امنیتی، تنقیح قوانین و مقررات است. تنقیح قوانین و مقررات با ایجاد شفافیت، قابل فهم‌بودن، قابلیت اجرایی، قابل دسترس بودن و انتشار قوانین و مقررات نهایتاً به حکومت قانون و برقراری عدالت منجر می‌شود و امنیت حقوقی و قضائی را برای شهروندان به ارمغان می‌آورد و نیز

راه را برای توسعه و پیشرفت کشور در ابعاد مختلف هموار می‌سازد.

الف) آثار تنقیح قوانین و مقررات به معنای تدوین شناسنامه و مشخصات علمی برای قوانین

- جلوگیری از انباشت قوانین غیر ضروری، مشابه و مغایر.
- امکان دستیابی به قوانین کامل‌تر و نیل به روند رو به رشد کیفی قانون‌گذاری.
- جلوگیری از سوء استفاده از تعارضات موجود در قوانین.
- افزایش توانمندی‌های معاونت‌های حقوقی وزارتخانه‌ها.
- تعیین تکلیف انبوه قوانینی که متروک و اعمال نشدنی‌اند.
- فوایدی که بخش آموزش و پژوهش حقوقی و مفسران می‌توانند از آن بهره‌مند شوند، برای مثال اطلاع از تاریخچه هر قانون و نحوه به تصویب رسیدن آن برای مفسران قانون مدنی و کسانی که در پی کشف قصد مقنن‌اند، بسیار مفید است.

ب) آثار تنقیح به معنای تدوین "Codification" (گردآوری قوانین با نظم منطقی و مربوط به رشته خاص)

- سازماندهی، ساده‌سازی، شفافیت و روشنی قوانین و مقررات.
- قابلیت درک بیشتر و دسترسی آسان‌تر شهروندان به قوانین و مقررات که در این صورت، فرض اطلاع مردم از قانون واقعیت می‌یابد.
- ایجاد امنیت حقوقی و گسترش روابط حقوقی که این امر نیز موجبات توسعه کشور، روابط اقتصادی و امنیت حقوقی را فراهم می‌آورد.
- ۲-۴- اصلاح قوانین و حذف مقررات متروک، منسوخ، مغایر با قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام.

همچنان که مشاهده می‌شود بین آثار و فواید دو نوع برداشت از تنقیح، هم‌پوشانی‌های چشم‌گیری وجود دارد.

نهاد متولی امر تنقیح قوانین و مقررات

در خصوص اینکه تنقیح قوانین و مقررات امری بین قوه‌های است توافقی کلی وجود دارد. لیکن درباره اینکه کدام قوه یا نهاد بایستی وظیفه تنقیح قوانین و مقررات کشور را عهده‌دار باشد، در بین سخنرانان حاضر اختلاف نظر وجود داشت. لازم به ذکر است که در این خصوص نوع رژیم سیاسی به لحاظ توزیع قدرت سیاسی در تعیین جایگاه چنین نهادی اهمیت دارد. برای مثال در رژیم‌های ریاستی رئیس‌جمهور و نهاد وابسته بدان نقش کمتری در تدوین و تنقیح قوانین دارد. در رژیم‌های پارلمانی، بالعکس تعامل قوا نزدیک‌تر است و این امر با مشارکت دو قوه مجریه و مقننه صورت می‌گیرد.

در هر حال، سه نظر عمده در خصوص نهاد متولی این امر را می‌توان از همدیگر تمیز داد:

الف) نظریه طرفداران واگذاری امر تنقیح به قوه مجریه

مطالعات تطبیقی بیانگر این امر است که در بعضی کشورها امر تنقیح قوانین و مقررات در قوه مجریه انجام می‌گیرد. این قوه به دلیل مشارکت و درگیری در امور اجرایی، مبادرت به آسیب‌شناسی کرده و عیوب و ابهامات را بهتر تشخیص می‌دهد و به نحو بهتری می‌تواند به تنقیح و پیرایش قوانین مبادرت ورزد و در صورت لزوم به تأیید مجلس نیز می‌رساند. همچنین طرفداران این نظریه اضافه می‌کنند که در بهترین حالت، تنقیح می‌تواند در وزارتخانه‌ها صورت گیرد نه معاونت حقوقی قوه مجریه، چرا که این وزارتخانه‌ها هر یک به دلیل درگیری در حوزه‌های خاصی احاطه زیادی به قوانین آن

حوزه خاص دارند. از سوی دیگر همچنان که گفته شد طرفداران دخالت قوه مجریه ابراز می‌دارند که در رژیم‌های ریاستی رئیس جمهور و نهاد وابسته به آن نقش کمتری در تدوین و تنقیح قوانین دارد، ولی در رژیم‌های پارلمانی بالعکس تعامل قوا نزدیک می‌باشد و چون برداشت غالب از رژیم سیاسی ایران آن را رژیم پارلمانی قلمداد می‌کند، تبعیت از این اصل یعنی تعامل نزدیک قوا و مشارکت قوه مجریه در امر تنقیح پر واضح است.

ب) نظریه طرفداران واگذاری امر تنقیح به قوه مقننه

طرفداران واگذاری تنقیح قوانین و مقررات به قوه مقننه برای از بین بردن دلایل توفیق نداشتن در امر تنقیح قوانین اذعان می‌دارند که این امر نیازمند یک نهاد با اختیارات زیاد است که حتماً برای جلوگیری از سرگردانی و موازی‌کاری در این امر بایستی به یک قوه کشور واگذار شود. و به همین دلیل مجلس شورای اسلامی را مناسب‌ترین نهاد برای این امر می‌دانند. دلایل این گروه به شرح ذیل است:

- با دادن اختیار تنقیح قوانین به مجلس، از دخالت مجریان در قانون جلوگیری می‌شود و راه سوء استفاده از قانون سد می‌شود.

- تنقیح با قانون‌گذاری سنخیت دارد. به عبارت دیگر، تنقیح از مقوله قانون‌گذاری است و نوعی قانون‌گذاری محسوب می‌شود و بنابراین قوه مقننه در این امر صلاحیت اولیه را داراست.

- این امر موجب پرهیز از تکرار تجربیات گذشته می‌شود. به رغم وابستگی تشکیلاتی اداره تنقیح قوانین و اداره مسبوق آن به قوه مجریه، دولت هیچ‌گاه در تدوین لوایح، این سازمان را مشارکت نداده است.

- تنقیح با تصویب و تدوین ارتباط دارد.

تصویب قوانین بر عهده مجلس است که باید با توجه به سابقه امر صورت پذیرد. رابطه نزدیکی میان تنقیح و قانون‌گذاری وجود دارد و در نتیجه، سپردن این امر به مرجع قانون‌گذاری بهتر است.

- با توجه به اینکه تنقیح قوانین معطوف به هر سه مرحله تدوین، تصویب و تنقیح (به معنای ساماندهی اوضاع گذشته) است، به دلیل اقتدار بالا و ضمانت اجرای بیشتر مجلس، سپردن این امر به مجلس مناسبتر است.

- به دلیل اینکه تنقیح نیاز به مرجع نهایی تصمیم‌گیری دارد و آن نهاد نمی‌تواند غیر از قوه مقننه باشد بنابراین، قوه مقننه بایستی در این خصوص مرجع نهایی تصویب باشد.

ج) نظریه طرفداران واگذاری امر تنقیح به نهادی بین قوه‌ای یا فرا قوه‌ای

طرفداران این نظریه معتقدند به دلیل اینکه امر تنقیح موضوعی است بین قوه‌ای بنابراین، حفظ بی‌طرفی از قوای سه‌گانه باید در تعیین ساختار نهاد متولی امر تنقیح مورد توجه قرار گیرد. برای تعیین جایگاه چنین نهادی باید به ارتباط قوا و رژیم سیاسی خاص آن جامعه سیاسی توجه نمود. این نهاد بایستی مستقل و بی‌طرف بوده و ارجاع کار به آن از طرف هر سه قوه امکان‌پذیر باشد، یعنی قابلیت دسترسی هر سه قوه را داشته باشد.

همچنین ایجاد یک سازمان فقط می‌تواند جنبه کارشناسی و مشورتی داشته باشد. پیشنهادهاى تنقیحی چنین سازمانی نبایستی دارای اعتبار حقوقی قلمداد شود، بلکه باید پس از تصویب و تایید مقامات صالحه دارای چنین اعتباری شود. این بدان معنی است که صلاحیت‌های چنین نهادی نباید به حق مجالس قانون‌گذاری در وضع قانون خلی وارد آورد، چرا که فرایند اصلاح و بازنگری جزئی از وظایف اولیه کمیسیون‌هاست و این امر مستقل از فرایند

تنقیح است. مجلس قانون‌گذاری در این خصوص تنها نیازمند توصیه‌های متخصصان می‌باشد. طرفداران این نظریه معتقدند که امر تنقیح قوانین و مقررات تنها با معاضدت معاونت حقوقی ریاست جمهوری و مجلس، همراه با مشارکت قوه قضائیه می‌تواند مفید و ثمربخش باشد.

موانع موجود در فرایند تنقیح قوانین و مقررات در ایران

در فرایند تنقیح قوانین و مقررات در ایران موانعی به شرح ذیل وجود دارد که به عدم توفیق در این امر منجر شده است:

- انخلال کمیسیون دادگستری مجلسین (سابق) که تصمیم نهایی در خصوص تنقیح قوانین با آن نهاد بود و در حال حاضر نهاد جایگزین آن وجود ندارد.

- اداره اجرایی فراگیر و هماهنگ در سطح کلان در خصوص تنقیح در کشور وجود ندارد. وجود این اداره به دلیل ارتباط تام تنقیح قوانین با موضوع اصلاح قوانین معتبر و مجری ضرورت دارد.

- وجود تعدد مراجع در تنقیح قوانین و اقدامات موازی بسیار در این خصوص.
- نبود مطالعه جامع تطبیقی در این خصوص.
- فقدان قواعد لازم‌الاتباع در خصوص نحوه تدوین قوانین.

- ادامه تأکید بر نسخ ضمنی قوانین در حقوق ایران توسط قانون‌گذار که باید نسخ صریح جایگزین آن شود.

بیان راهکار

راهکارهای ارائه شده در خصوص تنقیح قوانین و مقررات در ایران را می‌توان به صورت ذیل خلاصه کرد:

- چون امر تنقیح نوعی ساماندهی در قوانین است، نیازمند تشکیلات وظیفه‌مند و دارای اختیار است که موضوع را فیصله دهد و قطعاً

معلق گذاشتن آن بین دو قوه نظام عدم توفیق آن را در پی خواهد داشت و حتماً باید این مسئولیت را به يك قوه کشور واگذار کرد.

- مکانیزه کردن هوشمند قوانین که با طبقه‌بندی موضوعی قوانین، تهیه اصطلاح‌نامه یا کلید واژه قوانین تحقق می‌یابد.

- به نظر می‌رسد ضرورت جامعه امروزی ما تدوین و تصویب قوانین جامع است. این قوانین یکی از راه‌های مهم در جهت حل مشکل تنقیح قوانین و مقررات در کشور می‌باشد.

- روابط میان قوانین در خود قوانین دقیقاً تعیین و تبیین شود. چرا که يكسری آسیب‌های ناشی از تعیین روابط بین قوانین مانند ناسخ و منسوخ، عام بودن و مخصص بودن، مطلق و مقید بودن، مجمل و مبین بودن قوانین وجود دارد که قواعد حکومت و حدود و تخصص برطرف‌کننده این مشکلات است. این روابط و قواعد نباید خارج از حیطه قانون‌گذاری تعیین شوند، چرا که تعیین آنها خارج از چارچوب‌های قانونی لازم‌الاجرا نمی‌باشد و نمی‌تواند گرهی از مشکل پیچیدگی قوانین بگشاید.

- تنقیح قوانین که با بازنگری و اصلاح و تدوین قوانین مرتبط است باید امری پیوسته، مداوم و فوارغ از جریان‌های سیاسی و انتخاباتی باشد و به شکل حرفه‌ای و فنی صورت گیرد. این امر باید بر عهده حقوقدانان و قضات باشد. همچنین از آنجا که موضوع اصلاح، تنقیح و بازنگری امری است بین قوه‌ای، تعامل قوا در آن ضروری است.

طرح یک فوریتی «تدوین و تنقیح قوانین و مقررات»

فصل اول- کلیات

ماده (۱)

از تاریخ تصویب این قانون سازمان تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور که به اختصار سازمان نامیده می‌شود عهده دار وظایف مندرج در این قانون، می‌باشد.

تبصره: اعمال وظایف سازمان نافی اختیارات نمایندگان مجلس نمی‌باشد.

ماده (۲)

همه دستگاه‌های حکومتی که قانون یا مقررات وضع می‌کنند از قبیل هیئت دولت، شورای عالی امنیت ملی، شورای عالی انقلاب فرهنگی، هیئت عمومی دیوان عالی کشور، هیئت عمومی دیوان عدالت اداری همچنین دستگاه‌هایی که مقررات آنها از حیث لزوم اجرا در حکم قانون است، موظفاند تمام مصوبات خود را به سازمان ارسال نمایند.

فصل دوم- وظایف سازمان

ماده (۳)

وظایف سازمان به شرح زیر است:

- ۱- تنقیح کلیه قوانین و مقررات کشور و اعلام قوانین و مقررات معتبر و لازم‌الاجرا از راه‌های زیر:
 - ۱-۱- جمع‌آوری و تفکیک و طبقه‌بندی موضوعی قوانین و مقررات کشور و تهیه و تنظیم فهرست موضوعی و تاریخی آنها
 - ۱-۲- تشخیص تعارضات موجود در مقررات و اعلام آن به مرجع تصویب‌کننده جهت رفع تعارض

۳-۱- تشخیص مقرراتی که موضوع آنها منتفی شده است و اعلام آنها به مرجع تصویب‌کننده جهت لغو آن

۴-۱- تدوین طرح جهت نسخ صریح قوانینی که موضوع آنها منتفی پاسخ یا نسخ ضمنی شده است و ارائه آن به هیئت رئیسه مجلس جهت طی مراحل قانونی

۵-۱- تعیین موارد نسخ صریح و اعمال آنها در مجموعه‌های تنقیح شده

۶-۱- اعلام قوانین و مقررات مغایر با سیاست‌های کلی نظام که توسط رهبری ابلاغ شده یا می‌شوند به جمع تشخیص مصلحت نظام

۷-۱- تهیه شناسنامه برای کلیه قوانین و مقررات کشور

تبصره ۱: در مورد بندهای ۱-۲ و ۱-۳ مرجع تصویب‌کننده موظف است حداکثر ظرف مدت ۴۵ روز اقدام نماید. در غیر این صورت سازمان رأساً اقدام به لغو تمام یا قسمتی از مصوبه‌ای خواهد کرد که تاریخ تصویب آن مقدم است یا موضوع آن منتفی شده است.

تبصره ۲: کلیه دستگاه‌های حکومتی و عمومی موظف‌اند قوانین و مقررات مخصوص به خود را به طور جداگانه با رعایت مقررات این قانون تنقیح و به سازمان ارسال نمایند تا در کمیسیون‌های سازمان بررسی و نهایی گردد. کمیسیون می‌تواند حین بررسی موارد تنقیح شده از کارشناسان دستگاه مزبور دعوت به عمل آورد.

۲- پاسخ به استعلامات نمایندگان و هیئت رئیسه مجلس و دولت و شورای عالی استان‌ها

تبصره: مهلت پاسخ‌دهی به استعلامات در مورد طرح‌ها و لوایحی دو فوریتی ۲۴ ساعت و یک فوریتی ۴۸ ساعت و در موارد عادی یک هفته خواهد بود.

۳- تدوین چارچوب علمی شیوه تفسیر قوانین و مقررات در موارد ابهام، اجمال، سکوت، عام و خاص و غیر آنها و انتشار آن جهت استفاده

محاکم، وزارتخانه‌ها و سایر دستگاه‌های حکومتی و عموم مردم.

۴- تدوین شیوه‌نامه نگارش طرح‌ها و لایحه براساس چارچوب‌های علمی و تعریف لغات تخصصی مورد استفاده در موضوعات مختلف و انتشار آن جهت طی مراحل قانونی در دستگاه‌های حکومتی.

۵- تدوین طرح قوانین جامع جهت ارائه به مجلس.

۶- استعلام از شورای نگهبان در مورد مصوبات قبل از تشکیل مجلس شورای اسلامی که نسبت به انطباق آنها با شرع یا قانون اساسی تردید وجود دارد از طریق هیئت رئیسه مجلس.

۷- انتشار مجموعه‌های تنقیح شده به صورت موضوعی - اختصاصی از طریق انتشار کتب و نسخ الکترونیکی.

۸- نظارت بر اجرای قوانین و ارائه گزارش از چگونگی اجرا و پیشنهاد اصلاحی در صورت وجود ابهام، تعارض یا هرگونه نقص.

۹- ویراستاری مصوبات مجلس و کمیسیون‌ها.

۱۰- اطلاع‌رسانی و آموزش قوانین.

ماده (۴)

نمایندگان مجلس شورای اسلامی، دولت و شورای عالی استانها قبل از ارسال طرح یا لایحه به مجلس درخصوص امور زیر از سازمان استعلام می‌نمایند:

۱- وجود قوانین یا مقررات متعارض یا مرتبط با طرح یا لایحه پیشنهادی

۲- انطباق طرح یا لایحه پیشنهادی از نظر شیوه نگارش تخصصی قوانین

۳- لزوم یا عدم لزوم قانون‌گذاری در موضوع یاد شده

تبصره «۱»: دولت، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و شورای عالی استانها موظف به اعمال نظر سازمان می‌باشند. در صورتی که نظر سازمان رعایت نشود پاسخ استعلامات فوق به همراه طرح یا لایحه پیشنهادی تقدیم مجلس خواهد شد.

تبصره ۲: چنانچه در مورد موضوعات فوق استعلام نشده باشد هیئت رئیسه موظف است در موارد عادی قبل از اعلام وصول طرح یا لایحه و یا موارد فوریتی بعد از تصویب فوریت از سازمان استعلام نماید. در هر حال نظرات سازمان در مورد طرح‌ها و لوایح به اطلاع نمایندگان خواهد رسید.

ماده (۵)

سازمان موظف است حداکثر یک سال پس از اجرای هر قانون گزارشی از چگونگی اجرا و موارد ابهام، اجمال، تعارض، نقص و هرگونه ایراد اجرایی آن را به دولت، شورای عالی سازمان، رئیس مجلس و کمیسیون‌های ذیربط مجلس تقدیم و پیشنهاد اصلاحی لازم برای رفع نقایص یاد شده جهت اقدامات قانونی به دولت و هیئت رئیسه مجلس تقدیم نماید.

ماده (۶)

از یک سال پس از تصویب این قانون، چاپ و انتشار مجموعه قوانین تنها با تأیید سازمان امکان‌پذیر است.

تبصره: روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران از شمول این ماده مستثنی می‌باشد.

ماده (۷)

به منظور اطلاع‌رسانی عمومی درباره آخرین قوانین و مقررات مصوب، سازمان پایگاه اطلاع‌رسانی تشکیل می‌دهد و انتشار قوانین و مقررات در آن در حکم انتشار در روزنامه رسمی است. سازمان موظف است حداکثر ۷۲ ساعت پس از ابلاغ، اقدام به انتشار قوانین و مقررات نماید.

فصل سوم - ارکان سازمان

ماده (۸)

سازمان وابسته به مجلس شورای اسلامی می‌باشد. و ارکان آن عبارت‌اند از:

- شورای عالی سازمان
- ریاست سازمان
- کمیسیون‌های تخصصی

ماده (۹)

شورای عالی سازمان تشکیل می‌شود از:

- الف) رئیس مجلس به عنوان رئیس شورا
- ب) معاون اول رئیس جمهور
- ج) معاون اول قوه قضائیه
- د) نایب رئیس اول مجلس شورای اسلامی
- ه) رئیس سازمان بدون حق رأی
- و) یک نفر از حقوقدانان شورای نگهبان به معرفی این شورا

ماده (۱۰)

وظایف شورای عالی به شرح زیر است:

- ۱- نظارت بر حسن اجرای وظایف قانونی سازمان توسط رئیس و سایر مسئولین سازمان
- ۲- تدوین خط مشی کلی و تصویب برنامه کاری سازمان
- ۳- سیاست‌گذاری برای شیوه تنقیح قوانین و مقررات
- ۴- هماهنگی بین قوای سه‌گانه در مورد حسن اجرای این قانون
- ۵- انتخاب رئیس سازمان از بین کسانی که رئیس مجلس معرفی می‌نماید.

ماده (۱۱)

ریاست سازمان باید دارای درجه دکترا در رشته حقوق یا معادل آن با ۵ سال سابقه و یا کارشناسی ارشد در رشته حقوق با ۷ سال سابقه و یا کارشناسی با ۱۰ سال سابقه خدمت قضایی یا وکالت دادگستری یا تدریس در رشته حقوق یا نمایندگی مجلس باشد.

تبصره: رئیس سازمان پس از تأیید شورای عالی با حکم رئیس مجلس به مدت ۴ سال منصوب می‌گردد و انتصاب مجدد وی بلامانع است. رده سازمانی رئیس سازمان هم‌تراز وزیر خواهد بود و می‌تواند از نمایندگان مجلس باشد.

ماده (۱۲)

وظایف رئیس سازمان به شرح زیر است:

- ۱- ارائه پیشنهاد در مورد ساختار و تشکیلات سازمان به رئیس مجلس

- ۲- نظارت بر اجرای وظایف سازمان و ارائه گزارش به رئیس مجلس و شورای عالی هر ۶ ماه یکبار
- ۳- تدوین نحوه گردش کار اداری شیوه‌های تنقیح قوانین و مقررات و ارائه آن به شورای عالی جهت تصویب
- ۴- ارائه طرح قوانین جامع تهیه شده در سازمان به رئیس مجلس شورای اسلامی جهت طی مراحل قانونی در مجلس
- ۵- انتصاب اعضای کمیسیون‌ها
- ۶- ارائه پیشنهاد به شورای عالی جهت تشکیل کمیسیون‌های جدید
- ۷- پیشنهاد بودجه سالانه سازمان به هیئت رئیسه مجلس

ماده (۱۳)

رئیس سازمان می‌تواند به تعداد لازم کارشناسانی با درجه دکتری یا کارشناسی ارشد حقوق با ۳ سال تجربه لازم و یا کارشناس با حداقل ۵ سال تجربه خدمت قضایی یا وکالت دادگستری یا تدریس در رشته حقوق جهت عضویت در هیئت علمی سازمان استخدام نماید.

ماده (۱۴)

به منظور انجام وظایف مندرج در این قانون سازمان دارای کمیسیون‌هایی به شرح زیر خواهد بود.

- ۱- کمیسیون تنقیح قوانین و مقررات
- ۲- کمیسیون پاسخ به استعلامات: جهت پاسخ به استعلامات نمایندگان و هیئت رئیسه مجلس، دولت و شورای عالی استانها
- ۳- کمیسیون تفسیر قوانین و مقررات: جهت تدوین چارچوب علمی در مورد شیوه تفسیر قوانین و مقررات در موضوعات مختلف
- ۴- کمیسیون نگارش قوانین و مقررات: جهت تدوین روش نگارش طرح‌ها و لوایح براساس چارچوب علمی و تعریف لغات تخصصی و پاسخ به استعلامات نمایندگان و هیئت رئیسه مجلس، دولت و شورای عالی استانها در مورد صحت طرح یا

لايحه پيشنهادي از نظر شيوه نگارش تخصصي قوانين.

۵- كميسيون قوانين جامع: جهت تهيه طرح قوانين جامع و ارائه آن به رئيس مجلس از طريق رئيس سازمان

تبصره: تاسيس كميسيون جديد يا تغيير در كميسيون هاي موجود يا شرح وظايف آنها به پيشنهاد رئيس سازمان و تصويب شوراي عالي خواهد بود.

ماده (۱۵)

اعضاي كميسيون ها از ميان اعضاي هيئت علمي سازمان يا ساير مراکز علمي و پژوهشي توسط رئيس سازمان پس از مشورت با رئيس مجلس منصوب خواهند شد. اعضاي كميسيون از ميان خود فردي را به عنوان رئيس كميسيون انتخاب مي نمايند.

تبصره «۱»: رؤساي كميسيون ها مي توانند از كارشناسان بازنشسته يا مشغول به كار رشته هاي مختلف با مشورت رياست سازمان استفاده كنند.

تبصره «۲»: دبير كميسيون توسط رئيس كميسيون انتخاب خواهد شد.

فصل چهارم - مسائل متفرقه

ماده (۱۶)

كلييه قوانين و مقررات موجد حق يا تكليف براي دستگاه هاي حكومتي حداكثر ۵ روز پس از تاريخ ابلاغ توسط رئيس جمهور لازم الاجرا خواهد بود هر چند روزنامه رسمي يا پايگاه اطلاع رساني سازمان چاپ و منتشر نشده باشد.

ماده (۱۷)

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامي و ساير وزارتخانه ها، دستگاهها و مؤسسات دولتي موظفاند ۲ نسخه از كتب منتشره حقوقي و مجموعه قوانين و مقررات را مجاناً براي سازمان ارسال نمايند.

ماده (۱۸)

از تاريخ تصويب اين قانون كلييه اختيارات

قانونی تنقیح قوانین و مقررات کشور وظیفه این سازمان می‌باشد و سایر مراکز دولتی مسئولیتی نخواهند داشت.

ماده (۱۹)

بودجه سالانه سازمان به پیشنهاد رئیس سازمان و تصویب هیئت رئیسه مجلس به دولت اعلام می‌گردد تا در لایحه بودجه در ذیل اعتبارات مجلس شورای اسلامی در ردیف مستقل درج شود.

ماده (۲۰)

قانون تشکیل سازمان تنقیح و تدوین قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۵۰/۱۲/۲۹ و اصلاحات و آیین‌نامه‌های آن نسخ می‌گردد.

ماده (۲۱)

آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون در مورد استخدام اعضای هیئت علمی و دیگر کارکنان و کارشناسان سازمان و ساختار اداری و آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی آن توسط رئیس سازمان تهیه و به تصویب رئیس مجلس می‌رسد.